

ons en ons geslacht ook kostte, moge ook nu 'n hog voor raadsele blijven staan, die zijn hart geweld aandoen, maar toch zal de eindstrophe van Psalm 139 de uitdrukking ook van zijn creatuurlijk besef blijven: »Zoude ik niet hater, Heere, die u hater? Ja, ik haat hen met een volkomen haat!

Dr. A. K.

„Doet hun recht uit“.

Hoor dan in den hemel, de vaste plaats uwer woning, hun gebed en hunne smeeking, en voer hun recht uit.
I. Koningen 8 : 49.

Salomo bidt voor het goed en deugdelijk recht van zijn volk. Hij voelt, dat aan zijn volk onrecht geschiedt. Omdat zijn volk aan Jehovah vasthoudt, en voor de eere van Jehovah opkomt, daarom ziet 't zich van allen kant bedreigd. En nu is 't zijn smeeken, dat de God van zijn volk voor dat volk moge opkomen, het moge nitredden, en zijn recht moge handhaven.

Het was met Israël als met den martelaar. Ook de martelaar houdt aan Gods waarheid vast en komt op voor de eere van Gods naam. Dit nu wordt in hem niet geduld. Men vergt van hem, dat hij hiervan af zal laten. Dat weigert hij, omdat hij het niet mag. En nu werpt zich de vijandschap der afgedoopten op hem persoonlijk. Hij wordt gegrepen. Hij wordt veroordeeld. Zwaard of brandstapel wacht hem. Het gaat dus vlak tegen het recht in. Die hem vervolgen en dooden willen, gaan in tegen Gods recht. Hij kwam juist omgekeerd voor dat recht op. En nu geeft hij zich voor de eere zijn Gods wel in den dood. Maar hij voelt toch, dat in zijn dood het recht gekrenkt, het recht geschonden wordt. Vandaar dat 't in zijn sterven nog zijn bede tot zijn God is: »Voer het recht uit«.

Die bange bede zou geen zin hebben, indien de handhaving van het recht steeds op staanden voet doorging, en de Heere onze God, na elke rechtsschending door de zonde, onverwijd en onmiddellijk het oordeel en de straf volgen liet.

Doch juist dit is niet zoo. Had de Heere onze God zijn heilig recht van meet af rechtstreeks doorgezet, zoo zou reeds in het Paradijs, na den val, het eenige en laatste oordeel, met voltrekking in vloek en straf in zijn getreden.

Genade was het derhalve, dat het oordeel werd uitgesteld, en dat de ontferming Gods het aanstands doorzetten van de straf onderving. Uitstel van oordeel, en hiermee uitstel van straf en vergelding, is alsoo van 't Paradijs af het wachtwoord der genade geworden. Welk tocht treedt ook zoo allerlei jammer en ellende in, maar de allesbeslissende veroordeeling met de allesvernietigende straf, die de krenking en schending van Gods recht na zich moest slepen, blijft voorhands uit, en wordt verschoven naar het einde van deze wereld, naar de Voleinding die eens te komen staat, en in die Voleinding naar het laatste oordeel op den jongsten dag.

Dan eerst, maar dan ook ten volle en gestrengelijk, zal de handhaving en wreking van Gods recht voor een legelijk menschenkind doorgaan. Dan zal het voor hemel en aarde uitkomen, dat God Almachtig geen ooggenblik zijn heilig Recht losliet, maar het steeds gehandhaafd heeft, om in 't eind zijn recht dan ook ten volle uit te voeren, gelijk Salomo het hier afbidt.

Hier tegenover nu staan we, gedurende ons aardse leven, in tweerlei vlak tegenover elander liggende verhouding.

Eenerzijds danken en loven we onze God, dat hij verhoert, dat hij gewacht, dat hij zijn oordeel uitgesteld en vertraagd heeft, en ons, dank zij die intredende genade, het leven op aarde bestendig en redding mogelijk gemaakt heeft.

Maar ook anderzijds keert die schending en krenking van het recht zich gedurig tegen ons zelf, tegen Gods volk, tegen ons gezin, tegen hen aan wie we verbonden zijn, en dan natuurlijk grijpt dat toeven en uitstellen van het recht ons uiterst pijnlijk aan. Dan bidden en smeeken we, of toch aan het uitstellen van het recht een einde mocht komen. En dan is de bede: »Voer het recht uit! ook de onze.

Nu heeft die bede om uitvoering van Gods recht niet altoos uit wraakzucht op te komen. Dat is wel zoo, indien we ons eeniglijk gekrenkt gevoelen over eigen leed, achterstelling of vervolging. Doch 't kan ook anders zijn. Er kan ook wel waarlijk een wrede smart in ons opkomen, dat Gods naam geklasterd, dat zijn heiligheid niet geerd wordt, dat tegen God Almachtig het nietig schepel zich in verzet opmaakt, en dat het leed dat over ons komt, zijn eenigen grond vond in ons roepen voor onze God. En is het zoo met ons te roepen, en roepen we uit dat bange besef om handhaving van het recht onze Gods, dan gaat 't wel zidelings ook om onszelf, maar toch allereerst om Gods eere en is de smeeking: »Voer het recht uit! niet uit haat en nijd in ons opkomend, maar uit dorst naar de verheerlijking van Gods naam.

Alleen maar, wat hierbij schier als vanzelf ons roepen op onze lippen besterven doet, is, dat niet alleen wat ons ergert en drukt in schuld voor God komt te staan, maar dat ook onze eigen conscientie ons zoo rusteloos onze eigen zonde die we voor Gods heilig oog bedreven, verwijt.

Dit zelfverwijt nu brengt te weeg, dat we nauwelijks op de handhaving en uitvoering van Gods recht durven aandringen, daar immers, ging dat recht Gods zonder sparen door, wij ook zelve er voor bezwijken zouden.

Hierin nu kan alleen vrijmaking komen door het Kruis, en door de verzoening die onze Heiland voor Gods kinderen aanbrengt. Alleen toch zoo die Verzoening ten volle door ons aanvaard wordt, zodat we 't zien en gelooven, dat God al onze eigen zonde in de diepte der zee heeft geworpen, wordt onze conscientie van het eigen zelfverwijt ontlast. En dan durven we op de handhaving van Gods recht weer aandringen, omdat we er dan zelf niet onder bezwijken, Gods kinderen er vrij bij uitgaan, en alleen wie tegen God zich keert, er onder bezwijken zal.

Die toestand en verhouding nu beheerscht ons geheele leven, en daarom mogen we wel op uitvoering van Gods recht, maar niet op onverschillige uitvoering in ons gebed aandringen. Er is een laatste oordeel.

Deze gedachte houdt vanzelf in, dat in dit tegenwoordig leven het recht gedurig slapen moet, niet tot uitvoering kan komen, en dat in het oordeel en de wreking die alle schending van Gods recht wacht, thans wordt uitgesteld. Ging de heilige God in zijn Almacht onverschillig en aanstands

met de wreking van zijn geschonden recht door, zoo kon geen ontferming intreden, en zoo zou zelfs Golgotha niet denkbaar zijn geweest.

Niet, dat daarom de stem van Gods geschonden recht verstomt. Het laatste oordeel zal tenslotte aan 't elnde ingrijpen om elke overtreding van het recht Gods te wraken. Maar er is opschorting. Er is, als we het zoo mogen uitdrukken, in den Heere onze God het zelfbedwang der ontfermende genade. Door die opschorting is in het Kruis, en in onze ziel het bezinnen en terugkeeren mogelijk geworden.

Zonder die opschorting ware genade ondenkbaar geweest.

Onmiddellijk wreke zou alle later oordeel ondenkbaar hebben gemaakt, en reeds nu hebben doen intreden, wat naar luid van Gods Woord, ons thans eerst in de Voleinding wacht.

Alleen, dat uitstel, deze opschorting, dit tijdelijk slapen van het recht, doet aan het recht zelf in zijn volen zin niet in 't minste te kort. Wat onder alle zonden der menschen kinderen niet op Golgotha volkomen verzoend werd, zal eens, als de boeken geopend worden, voor een leders verantwoording liggen, en het meest volstrekte oordeel in de heel der zondaren lot beheerschende uitkomst na zich slepen.

Zij er daarom nimmer onder ons een oppervlakkig over dit laatste oordeel heenglijden. Dat laatste oordeel is aller dingen besluit. En dan zal 't Recht Gods zich in die volle kracht openbaren, die hier alleen uit genade tijdelijk getempert was.

Maar ook in dat laatste oordeel, als God zijn recht volkomenlijk zal uitvoeren, moet eens de hopen vervulling vinden, die hier op aarde heel ons leven bezielde, de hopen dat ook het ons aangedane onrecht, het onrecht dat wij persoonlijk leden, zijn terechtzetting en wreke zal vinden.

Vandaar 't Christens roeping, om hier op aarde niet aanstands te weeten, als 't recht van voor hem voorbij gaat, maar ook onder het lijden van 't onrecht zijn volkomen verzoening in de belijdenis te vinden, dat zijn God in de Voleinding eens ook zijn recht zal uitvoeren.

Dr. A. K.

Amsterdam, 29 October 1915.

De Gereformeerde Kerken te Schoonhoven A en B hebben, naar ons gemeld wordt, het besluit genomen om tot plaatselijke samensmelting over te gaan en het besluit zal geëffectueerd worden, zoodra de Classis aan het concept-besluit hare goedkeuring zal hebben gehecht. Dat er te Schoonhoven bijzondere moeilijkheden aan deze plaatselijke samensmelting verbonden waren, vloeide daaruit voort, dat één der daar bestaande kerkformaties in combinatie leefde met de kerk te Willige Langerak, terwijl de andere kerkformatie op diezelfde plaats zoogenaamd buiten-leden had. Maar de liefde, die elkaar zoekt, heeft ook voor deze moeilijkheden een oplossing gevonden en de eenheid van Christus' Kerk zal nu ook te Schoonhoven zichtbaar worden geopenbaard.

Al kunnen we van al de saamsmeltingen niet afzonderlijk notitie nemen, toch is het goed nu en dan weer eens de aandacht onze Kerken er op te vestigen, wanneer het gelukt een A en B uit onsmidden te doen verdwijnen. Niet alleen opdat de andere Kerken zich mede mogen verblijden in dit heugelijk feit, maar ook opdat het een aansporing moge wezen voor die Kerken, die nog altoos gedeeld zijn, om toch niet te rusten voordat de eenheid gevonden is.

Het is wel een beschamend feit, dat nu reeds zooveel jaren verlopen zijn na de vereniging der beide Gereformeerde kerkengroepen, er nog altoos kerken gevonden worden, en dat niet alleen op achteraf dorpen, maar zelfs in hoofdsteden onze provincien, waar het A, B en zelfs het C nog blijft voortbestaan. Dat toont een gemis aan broederlijke liefde. Want waar die liefde de harten tot elkaar neigt, daar smelten de bezwaren als sneeuw voor de zon weg.

Een moeder van zes predikanten.

Naar aanleiding van het overlijden van Mevrouw Wielenga, weduwe van wijlen Prof. Wielenga te Kampen, schrijft Prof. Dr. T. Hoekstra in *De Basiss* een in Memoriam, waaraan we hier het volgende ontleenen:

»Mevrouw Wielenga was met rijke talenten gesierd. Inderdaad, zij was een begaafde vrouw. Wat kon ze mooi vertellen! De woelige jongen moest naar haar luisteren. Hoe kon ze als een artiest met weinige woorden, in enkele trekken, een persoon, gebeurtenis teekenen! Ze was een woord-kunstenaar. Wie van hen, die haar kenden, herinnert zich niet een schalksch gezegde, een humoristisch woord van mevrouw Wielenga? En al haar gaven waren geheiligd door het geloof.

»Mevrouw Wielenga was een »Moeder in Israël«. Zij schonk in haar zes zonen aan de Gereformeerde Kerken een zestal Dienaren des Woords, die allen met eere in onze Kerken worden genoemd en van wie één op Soemba niet zonder vrucht onder de heidenen arbeid. Moeder te zijn van zes Dienaren in het Evangelie, dat was de weelde harer ziel, dat was, door Gods genade, haar glorie.

»De zonen verliezen in hun Moeder zeer veel. Aan haar hebben ze mede te danken wat ze geworden zijn. Een deel van hun opleiding hebben ze bij Moeder ontvangen. Voor haar eigen kinderen had mevrouw Wielenga een »Zondagsschool« opgericht onder den naam »Moeders Hopen«. Tot hun achtentiende jaar toe waren haar zonen des Zondagsmiddags haar leerlingen. Zij besprak een gedeelte van de Heilige Schrift en deed dat op een wijze zoodaals alleen zij dat kon, liet haar jongens improviseren, reciteren, opstellen maken, enz. Ook door Moeder zijn ze gevormd voor de levenstaak«.

Gaarne sluiten we ons bij de hulde, die in deze diepgevoelde woorden aan de nagedachtenis van Mevrouw Wielenga gebracht wordt, aan. Ze is metterdaad een moeder in Israël geweest, en menig student, die te Kampen studeerde, blijft met innigen dank gedenken, wat haar omgang voor hen was. Maar haar hoogste eere blijft, dat ze zes van haar zonen aan den dienst des Heeren gaf. Schuilt daarin niet een wenk

voor menige moeder in ons midden? De lust om predikant te worden, neemt al meer af. Over predikanten nood wordt algemeen geklaagd. Licht de oorzaak niet daarin, dat helaas, menige moeder in onze dagen, in plaats van haar kind met begeerte tot dit heilig ambt te vervullen, veeleer alles doet om de bezwaren aan dit ambt verbonden, hem voor oogen te stellen. Hoe veel hooger staat dan hetgeen deze nobele vrouw heeft gedaan. Ze wist wel uit eigen ervaring al de moeite aan dit ambt verbonden, maar ze heeft geen ogenblik geaarzeld de harten van haar zonen voor den dienst des Heeren te winnen, en hoe rijk is nu de zegen niet geweest, dien God de Heere haar juist in die zonen schonk.

De kinderen des Verbonds.

XII.

Heeft de Gereformeerde Kerk zoo in den strijd met de Wederdoopers eenerzijds en met de Roomsche en Lutherse Kerk anderzijds haar leerstuk van den kinderdoop ontwikkeld, dan volgt hieruit van zelf, hoe onze Gereformeerde Kerk wil, dat we over de kinderen des Verbonds hebben te denken en hoe we bij de opvoeding hen te behandelen hebben. Het gaat toch niet aan, bij den doop onze kinderen te belijden, dat zij in Christus geheiligd zijn en daarom behoeven gedoopt te worden, en dan bij het opwassen dezer kinderen hen toe te spreken en te behandelen, alsof ze nog buiten het verbond der genade staan, geen erfgenen zijn van het Koninkrijk der hemelen en nog niet in Christus geheiligd zijn. Het is dan nog veel eerlijker en oprechter, zijn kind niet te laten doopen, dan met een leugen op de lippen voor God te verschijnen. Een van tweeën toch: wanneer men bij den doop van zijn kind verklaart met deze verbondseleer onze Gereformeerde Kerken in te stemmen, dan meent men dit van harte, maar dan dient men ook naar luid van ons Doopsformulier de kinderen bij het opwassen hierin breeder te onderwijzen; of wel men stemt met deze verbondseleer niet in en acht haar zelfs een gevaarlijke en zielsverderfelijke leer, maar dan kan men ook bij den doop van zijn kind niet in oprechten gemoede met ja op de doopvragen antwoorden.

Waar dit door de tegenstanders van deze verbondseleer zelf wel is gevoeld, heeft men op tweeërlei manier getracht aan de klem van dit dilemma te ontkomen.

De eene uitweg is dan deze, dat men den kinderdoop beschouwt alleen als een teken en zegel van het lidmaatschap der Kerk, of zoo als men ook wel zegt van het uitwendig verbond der genade. Men beroept zich voor deze opvatting op onze belijdenisschriften zelf. Het Doopsformulier voor de volwassenen, zegt men, noemt het heilig Doopsel »een teken en zegel van de inlijving in de Kerk«; in dienzelfden zin verklaart onze Geloofsbelijdenis in Art. XXIV, dat »de doop door God den Heere is verordend, opdat wij daardoor in de Kerke Gods ontvangen en van alle andere natien en vreemde religien afgezonderd worden«. En geheel in overeenstemming daarmee geeft onze Catechismus in Zondag XXVII als grond van den kinderdoop aan, dat »onze kinderen zoodaals als de volwassenen in het verbond Gods en in zijne gemeente begrepen zijn«, en zegt ons Doopsformulier, dat »onze kinderen als lidmaten zijner gemeente behoeven gedoopt te wezen«. Ook de daaraan voorafgaande uitdrukking, dat onze kinderen in Christus geheiligd zijn, baart hun, naar zij beweren, geen moeite, want deze uitdrukking is immers ontleend, aan I Cor. 7 : 4 waar de Apostel de kinderen der geloovigen »heilig« noemt en onze Kanteekenen zelf verklaren, dat dit niet anders zeggen wil dan dat »deze kinderen in het uitwendig verbond Gods begrepen zijn en daarom toegang hebben tot de teekenen en zegelen van Gods genade«, dus ook tot den doop. Het heiligheid zijn van onze kinderen heeft dus met een inwendig heilighoud door den Heiligen Geest niets te maken, maar slaat alleen op een uiterlijk heilighoud, een »afgezonderd zijn uit den gemeenten hoop der wereld«, om tot de Kerk te behoreen, gelijk onze Statenvertalers bij die uitdrukking in I Cor. 1 : 2 aantekenen. En zó opgevat hebben zij tegen deze leer van den kinderdoop geen de minste bedenking. Mits men in en uitwendig genadeverbond maar wel onderscheidt en in den doop niets anders ziet dan een teken van het uitwendig lidmaatschap der Kerk of van het uitwendig genadeverbond hebben zij er geen bezwaar tegen, dat deze doop aan de kinderen der gemeente bediend wordt.

Maar wie meent langs dezen uitweg aan de moeilijkheid te ontkomen, kent toch blijkbaar de belijdenisschriften onze Kerk niet. Want al is het volkomen juist, dat onze Belijdenis den doop een teken en zegel van ons inlijving in de Kerk noemt en als grond voor den kinderdoop daarom meer ook opgeeft, dat onze kinderen eveneens als volwassenen in het verbond Gods en de gemeente begrepen zijn, toch is daarmee volstrekt niet bedoeld, dat de doop niets anders en niets meer ons verzekeren zou, en nog veel minder, dat onder de Kerk of het Genadeverbond alleen een uitwendig Kerk of uiterlijk Genadeverbond zou te verstaan zijn. De onderscheiding die men wel gemaakt heeft tusschen uit- en inwendig Kerk, uit- en inwendig Genadeverbond is tot op zekere hoogte niet onjuist, wanneer men daarmee niet anders bedoelt, dan dat zoodaals de Kerk van Christus en dat Genadeverbond op aarde zichtbaar zich openbaren, de uiterlijke verschijning niet volkomen het innerlijke wezen dekt, omdat in de Kerk en het Genadeverbond ook onbegnadigden, d.w.z. geen ware leden

van Christus' lichaam, maar schijn-christenen worden opgenomen. Maar al heeft daarom deze onderscheiding zeker recht, ze wordt een door en door valsche en onware, wanneer men op grond daarvan zou leeren, dat er naast elkaar en geheel los van elkaar een uit- en inwendig Kerk, een uit- en inwendig Genadeverbond zou bestaan, en dat nu de Sacramenten alleen zouden dienen om dit uitwendig Genadeverbond of dit uitwendig lidmaatschap der Kerk te verzegelen. Dit nu kan reeds hierom niet, omdat Gods Woord ons nooit leert, dat er twee Kerken of twee genadeverbonden zijn, maar dat er is één Kerk, het lichaam van Christus, en één genadeverbond, dat God met ons en onze kinderen heeft opgericht. Dat de naamchristenen, of hoe men ze noemen wil, ook in deze Kerk worden opgenomen en door ons tot dit Genadeverbond gerekend worden, ligt alleen daaraan, dat wij menschen geen kenners van het hart zijn. Maar al zijn ze in de Kerk, ze zijn, gelijk Augustinus het uitdrukte, niet van de Kerk, d.w.z. ze behoreen niet tot het wezen der Kerk. En het gaat niet aan, de waarde en betekenis der Sacramenten te laten bepalen door hetgeen de Sacramenten beduiden voor deze schijn-leden van Christus Kerk, die, naar luid van onze Confessie, juist de waarheid van het Sacrament niet ontvangen. Nu kan in zekeren zin wel gezegd worden, zoodaals onze Kanteekenen bij I Cor. 7 : 4 doen, dat het uiterlijk behoreen tot het Genadeverbond of het uiterlijk lidmaatschap der Kerk aan onze kinderen toegang verleent tot de Sacramenten want elk kind onder Israël mocht besneden worden en elk kind uit Christen-ouders geboren mag den doop ontvangen. De bedoeling dezer woorden is dan eenvoudig, dat de Kerk, waar zij geen harten-kenster is, bij het uitreken der Sacramenten natuurlijk niet beoordeelen kan, wie waarlijk tot het lichaam van Christus behoreen, en daarom alleen heeft af te gaan op de uiterlijke teekenen, door God den Heere haar gesteld, d.w.z. bij den doop de geboorte uit Christenouders en bij het Avondmaal de belijdenis des geloofs. Doch hieruit volgt niet, dat het sacrament van den doop niets anders zou wezen dan een teken en zegel van het uiterlijk verbond der genade. Onze Kanteekenen zelf weerspreken dit, door op de bedoelde plaats de Sacramenten uitdrukkelijk te noemen teekenen en zegelen niet van het uiterlijk genadeverbond, maar van de genade Gods.

Bovendien is heel deze voorstelling, alsof de doop niet anders zou wezen dan een teken van inlijving in de uiterlijke Kerk, ook lijnrecht in strijd met wat onze Catechismus aangaande den aard en het wezen der Sacramenten ons leert. Als de Schrift den doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonde noemt en het Avondmaal de gemeenschap met Christus lichaam en bloed, dan verklaart onze Catechismus, dat God alzo niet zonder groote oorzaak spreekt, want dat de sacramenten niet alleen dienen om ons deze weldaden Gods voor oogen te stellen, maar veel meer omdat Hij ons door deze Goddelijke panden en waartekenen wil verzekeren, dat Hij ons vanwege het eenige slachtoffer van Christus aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt. Bij het Avondmaal zal dan ook niemand er aan denken, hierin alleen een teken te zien van het uitwendig lidmaatschap der Kerk en zou men het wel zeer ernstig wraken, wanneer iemand zou profeet over dit heilig sacrament oordeelen zou. Maar welk recht heeft men dan om deze opvatting, die men bij het Avondmaal als profeet zou veroordeelen, en terecht, wel toe te passen bij den kinderdoop? Is de doop dan een ander soort sacrament dan het Avondmaal?

Dat onze Belijdenis en Catechismus toch den doop een teken en zegel noemen van de inlijving in de gemeente, is waar, maar om elk misverstand af te snijden, alsof dit alleen zien zou op het uitwendig lidmaatschap der Kerk, voegen onze Belijdenis en Catechismus er bij: van de gemeente Gods. Zoo opgevat is het volkomen juist, want de gemeente Gods is de ware Kerk, het lichaam van Christus, en niemand kan hiervan lid worden dan door wedergeboorte en door afwassing der zonden door Christus bloed. Het »ingelijfd zijn in de Kerk« sluit dus in, dat men deze weldaden Gods bezit, en daarom kan de Doop, die in de Schrift het bad der wedergeboorte en de afwassing door Christus bloed genoemd wordt, ook het zegel der inlijving in de gemeente Gods heeten, omdat beide begrippen elkaar volkomen dekken, ook al gebruikt de Schrift deze laatste uitdrukking nergens. Ook de heilighoud onze kinderen, waarvan de eerste doopvraag spreekt, mag daarom nooit worden opgevat als bedoelde dit alleen een uitwendig afzondering van de kinderen der wereld. Reeds de bijvoeging: in Christus, sluit dit uit. Want deze bijvoeging, die waarschijnlijk ontleend is aan I Cor. 1 : 2, waar Paulus heel de gemeente van Corinthen en dus ook de kinderen, die hij zelf tot de gemeente rekent, aanspreekt, wil zeggen, dat zij, gelijk onze Kanteekenen opmerken, door Christus en door Zijne gemeenschap van den hoop der wereld zijn afgezonderd. Zoodaals ook onze Belijdenis in Art. XXIV verklaart, niet dat de doop alleen een teken is om ons in de Kerke Gods te ontvangen en van alle andere volkeren en religien af te scheiden, maar daaraan uitdrukkelijk toevoegt »opdat we Hem geheelheid toegeëigend zouden zijn, zijn merk en veldteeken dragende, evenals de doop ons wederom tot een getuigenis is, dat Hij in eeuwigheid onze God zal zijn, zijnde ons een genadig Vader«.

Indien dit naar onze Belijdenis de betekenis van den Doop is, dan volgt daar ook uit dat de grond voor den kinderdoop dus nooit wezen kan, dat onze kinderen alleen uitwendig tot de Kerk behoreen.

Onze Catechismus verklaart zeer zeker, dat de kinderen gedoopt moeten worden, omdat zij evenzeer als de volwassenen tot het verbond Gods en Zijne gemeente behoreen, maar laat als tweede grond hierop volgen: »dat hun door Christus bloed de verlossing der zonden en de Heilige Geest niet minder dan den volwassenen wordt toegezegd«. Ook ons Doopsformulier spreekt niet anders. Het verklaart zeker, dat onze kinderen »als lidmaten van Christus gemeente behoreen gedoopt te worden«, maar het laat daaraan voorafgaan, dat zij »in Christus geheiligd zijn«; dat zij »gelijk zij in Adam zonder hun weten verdoemd zijn geworden, zoo ook zonder hun weten in Christus tot genade worden aangenomen«, en dat zij krachtens de belofte Gods »erfgenen van het Verbond Gods en van het Koninkrijk der hemelen zijn«, en dat al deze weldaden door den Doop hun verzegeld worden. Daarom zegt de gemeente in het dankgebed: »wij danken en loven u, dat gij ons en onze kinderen door het bloed van uwen lieven Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven en ons door uwen Heiligen Geest tot lidmaten van uwen enig geborenen Zoon en alzo tot uwe kinderen aangenomen hebt, en ons dat met den heiligen Doop bezegelt en bekrachtigt«. En hoe zou men na deze sterke en krachtige uitdrukkingen van ons Doopsformulier beuisterd te hebben, dan nog durven beweren, dat volgens onze Gereformeerde Kerk de doop niet anders dan een teken en zegel van het uitwendig lidmaatschap der Kerk zou zijn!

Waar in de laatste plaats nog blijkt, dat deze genadige belofte Gods, waardoor Hij onze kinderen opneemt in het verbond zijner genade, naar luid onze belijdenis, de grond is waarom geloovige ouders mogen verzekerd zijn, dat hun kinderen, die vroeg komen te sterven, zalig zullen worden. En hoe zou dit mogelijk wezen, wanneer we van onze kinderen niet anders te gelooven hadden, dan dat zij alleen uitwendig tot de Kerk behoord. Kan dan het uitwendig lidmaatschap der Kerk ooit de grond zijn, waarop de hopen der zaligheid wordt gebouwd?

Elk student soldaat, — ook de theoloog.

III.

Wat de theologische studenten betreft, staat de zaak natuurlijk anders dan voor de predikanten. Niet op het standpunt door Prof. Diepenhorst ingenomen, want de opmerking is terecht gemaakt, zoodaals in het studentenblad *Nil Desperandum Deo Duce* als door den Roomschen recensent in de *Maasbode*, dat indien de vrijstelling der predikanten uitsluitend gegrond wordt op het belang, dat de Staat heeft bij de religieuze verzorging van de bevolking, ditzelfde argument evenzeer kan worden aangevoerd om onthulling van den dienstplicht te bepleiten voor de theologische studenten, die voor dit ambt van predikant zich voorbereiden. Dienstplicht, vooral in tijden van langdurige mobilisatie als we thans beleven, is toch een niet geringe belemmering voor de voltooiing hunner studien; en waar de behoefte aan predikanten reeds zoo bitter groot is en het aantal vacatures onrustbarend stijgt, zou er op grond van dit belang der Kerk juist veel voor pleiten, om de theologische studenten van den krijgsdienst vrij te stellen, ten einde de Kerk zoo spoedig mogelijk van predikanten te voorzien. Een argument, dat nog te meer klem, omdat, wanneer er oorlog uitbreekt, het geval zich zou kunnen voordoen, dat een groot deel dezer theologen of gedood werd of onherstelbaar verminkt werd, en de Kerk dan voor jaren zou beroofd zijn van nieuwen aanvoer van predikanten.

Op het standpunt echter door ons ingenomen, dat de vrijstelling der predikanten niet een gunst is van den Staat, maar een recht, dat hun toekomt, omdat zij in dienst van den Koning der Kerk staan, kan natuurlijk deze grond niet in dezelfde mate voor de theologische studenten worden aangevoerd, omdat zij nog niet in den dienst van Christus zijn gesteld. In zoverre verschillen we dan ook van de Roomsche Kerk, dat we tegen den dienstplicht der theologische studenten geen principieel bezwaar hebben en het recht van den Staat erkennen, om deze studenten desnooog onder de wapenen te roepen tot verdediging van het vaderland.

Of het daarom ook wenschelijk is, nu deze vrijstelling der theologen bij ons burgerrecht verrekken heeft, haar af te schaffen en ook voor de theologische studenten dienstplicht in te voeren, is daarom een vraag, die niet op principieele gronden moet worden beslist, maar op praktische gronden, en waarbij de argumenten voor en tegen vrijwel tegen elkaar opwegen.

Het hoofdargument, dat men gewoonlijk aanvoert, dat algemeene dienstplicht in het belang van 's Lands defensie is en daarom ook de theologen moeten dienen, schijnt ons niet steekhoudend te wezen, althans wanneer men deze theologen, zoodra ze in het ambt optreden, van dezen dienst weer vrij stellen wil. Immers het belang van den dienstplicht ligt daarin, dat men de weerbare burgers van het land, na ze geoefend te hebben, van hun achttiende tot hun veertigste jaar oproepen kan voor den krijgsdienst, wanneer er oorlog komt. Het is daarom voor de weerbaarheid van ons eigen land zeker geen onverschillige zaak, of ook de studenten dienstplicht moeten verrichten, want »elk student soldaat« wil niet alleen zeggen, dat de vierduizend studenten, die thans in Nederland studeeren, in geval van oorlog zouden moeten uittrekken, maar dat ook al degenen, die vroeger gestudeerd hebben en nog niet den

leeftijd kunnen niet di voor h van de geveer gische enteger log zo over di deeren, wegens niet m zoo lu welk it honder schroef de efi leger nis zo overn belang theologi de vra dienstpl ten zo door he daaraan Meer lijke ar der the kort sa eerst d nopen wapener plicht i tweede onbijkil studente worden; theologe stekend vervormi een heil religieus of altho hoogen zaam ge De wi ten we dat de s ders van zijn te t steekhou Schade Hervorm beginsel niet mog persche de Gere zou, wa moeten l maar el moest v tiekste S verdedig Ook het, dat men heeft te doende komen k Staat ka enkeln krijgsvier zeker he als eisch Dienaren dat zij t heilig zo llijving in bestaat e misbruikt moet w bedoeld i zou gelde voor den mensch e Zelfs heb al noem liefst Na roeping dat ze t zouden g de Room te sluite Seminar in het karakter waren onz dat hierin ze daoro streng to richtten i afzonderl op. Dit n de bijzon in 1 Tir in de g ambt van een scho niet. Da student e geheel g te misdra verbeuren Maar bij voor de in het am niet zoo haar aans zag opget krijgsvier of meent dienen k leger oigv brengt, w liefst niet komt, dat zicht, dat denten k dienst in Hoe, n te hebben is, zullen

zeker, worden, men tot ente be- grond us bloed Heilige assenen ormulier t zeker, Christus vorden», at zij in gelijk zij emd zijn seten in nomen», ds «erf- en van al hun ver- teente in u, dat gij loed van al onze ven Hei- en eenig kinderen den hei- gt». En krachtig uiter be- beweren, Kerk de en zegel der Kerk

bijkomt, waardoor verbond denis, de s mogen die vroeg den. En nneer we gelooven dig tot de ndig lid- ond zijn, vordt ge-

ook

n betreft, dan voor punt door nt in het Deo Duce ent in de iling der wordt op ft bij de lking, dit- rden aan- enstplijcht studenten, zich voor- tijden van s belevens, ering voor i waar de zoo bitter s onrust- l van dit or pleiten, van den le de Kerk kanten te g te meer g uitbrak, den, dat en of ge- jant weer- jaren zoo ivoer van

ons inge- redikanten maar een ij in dienst taan, kan eldfe mate n worden den dienst iverre ver- Roomsche plicht der cipiel des Staat desnoedig et verdedi-

lijk is, nu ns burger- e schaffens studenten iaram een e gronden praktische nten voor egen. gewoonlijk ghet in het en daarom n, schijnt n, althans zoodra ze zen dienst et belang t, dat men nd, na ze achtende kan voor log komt. id van ons lge zaak, ht moeten ldaat» wil er-duizend studeeren, oeten uit- enen, die g niet den

leeftijd van veertig jaar hebben bereikt, kunnen opgeroepen worden. Het al of niet dienen van elk student betekent dus voor het leger een verlies of winst niet van deze vier-duizend man, maar zeg van ongeveer twintig-duizend man. Wat de theologische studenten betreft, staat de zaak daar-entegen geheel anders, want in geval van oorlog zou de Staat alleen kunnen beschikken over die theologen, die op dat oogenblik studeeren, d. w. z. wanneer men de vrijstellingen wegens lichaamsgebreken er afrekent, zeker niet meer dan een paar honderd man. Een zoo luttel getal, dat dit op een leger, hetwelk in oorlogstijd allicht tot drie à vierhonderdduizend man zou worden opgeschroefd, nauwelijks meetelt en voor de effectieve gevechtswaarde van ons leger wel geen de minste betekenis zou hebben. Het is daarom wel te verwachten, dat de Staat alleen kan overleven, wanneer men op grond van het belang onzer defensie den dienstplicht der theologen heeft willen bepleiten. Eer zou de vraag opkomen, of de last, dien deze dienstplicht gedurende zoovele jaren aan de elkaar opvolgende theologische studenten zou opleggen, wel opgewogen wordt door het z. o. geringe voordeel, dat de Staat daarvan hebben zou.

Meer betekenis hebben dan ook de zedelijke argumenten, die voor den dienstplicht der theologen worden aangevoerd en die kort samengevat hierop neerkomen: voor- eerst dat de vaderlandsliefde elk burger nopen moet om in tijden van gevaar de wapenen voor het land te dragen, en deze plicht ook voor de theologen geldt; ten tweede dat de vrijstelling der theologen een onbillijk privilege vormt tegenover de andere studenten en daarom behoort afgeschaft te worden; en ten derde, dat het dienen der theologen in het leger niet alleen een uitstekend hulpmiddel is voor hun eigen karaktervorming en menschenkennis, maar ook een heilzaam invloed kan hebben op het religieus en moreel gehalte van de soldaten, of althans den eerbied voor de religie verhoogen kan, zooals bij dezen oorlog genoegzaam gebleken is.

De waarde dezzer argumenten onderschat- ten we niet, evenmin als we ontkennen, dat de argumenten, die door de tegenstan- ders van den dienstplicht der theologen soms zijn te berde gebracht, zeker niet allen even steekhoudend zijn. Het argument door Dr. Schade van Westrum aangevoerd in *De Hervorming*, dat oorlog tegen het Christelijk beginsel is en daarom theologen het zwaard niet mogen dragen, gaat uit van een Doop- persche opvatting van de Bergrede, die door de Gereformeerden steeds bestreden is, en zou, wanneer ze juist was, tot de conclusie moeten leiden, dat niet alleen de theoloog, maar elk Christen van den dienstplicht moest vrijgesteld worden, ja dat een Chris- telijke Staat geen oorlog, zelfs niet tot verdediging van het land, voeren mocht. Ook het beroep op het conscientiebezwaar, dat menig theologisch student en predikant heeft tegen den krijgsdienst, kan niet af- doende wezen, want diezelfde bezwaren komen ook bij niet-theologen voor, en de Staat kan om de conscientiebezwaren van enkelen niet een heelen stand van den krijgsdienst vrijstellen. Zwaarder weegt zeker het argument, dat de Kerk steeds als eisch heeft gesteld, dat haar aanstaande Dienaren, met het oog op het heilig ambt, dat zij te vervullen hebben, ook als student heilig zouden leven en dat daarom hun in- lijving in een leger, waar zooveel verleiding bestaat en waar de naam des Heeren zoo vaak misbruikt wordt, voor hen niet wenschelijk moet worden geacht. Natuurlijk is dit niet bedoeld in dien zin, alsof een andere moraal zou gelden voor den gewonen student dan voor den theoloog. Gods redewet bindt elk mensch en geldt dus ook voor elk student. Zelfs hebben onze Gereformeerde vaders, al noemden ze de theologische studenten liefst Nazireërs, om hen aan hun heilige roeping te herinneren, toch nooit gewild, dat ze daarom van de studentenwereld zouden geïsoleerd worden, doch hen, zooals de Roomsche Kerk doet, in Seminarie op te sluiten. Niet in de broekstaat van het Seminarie, maar aan de Universiteit, midden in het studentenleven, hadden ze hun karakter te ontwikkelen. Maar daarom waren onze Kerken niet blind voor het gevaar, dat hierin voor de theologische school, en eischen ze daarom, dat op deze theologen dubbel streng toezicht zou worden geoefend, ja richtten ze mede met het oog daarop afzonderlijke Hospitia voor deze Theologen op. Dit nu is geheel in overeenstemming met de bijzondere eischen, die de Apostel Paulus in 1 Tim. 5 stelt aan hem, die *opzieners* in de gemeente worden wil. Voor het ambt van doctor, advocaat of leeraar aan een school gelden deze strenge eischen niet. Daarom staat de zaak voor een gewonen student en voor een theoloog ook niet geheel gelijk. Wie als student zich kwam te misdragen, zou daarom niet het recht verbeuren advocaat of doctor te worden. Maar bij een theoloog zou dit wel degelijk voor de Kerk een beletsel zijn om hem in het ambt te stellen. Daarom is het ook niet zoo onbegrijpelijk, dat de Kerk liefst haar aanstaande dienaren niet in het leger zag opgenomen. Niet omdat de Kerk den krijgsdienst op zichzelf als zondig veroordeelt of meent, dat men in het leger God niet dienen kan, maar omdat de dienst in het leger eigenaardige zedelijke gevaren mee- brengt, waaraan ze haar aanstaande dienaren liefst niet blootgesteld ziet. Waar nog bij komt, dat het correctief van een streng toezicht, dat aan de Akademie op deze stu- denten kan worden uitgeoefend, bij den dienst in het leger uiteraard onmogelijk is.

Hoe, na deze argumenten voor en tegen te hebben uiteengezet, ons eigen oordeel is, zullen we in een slotartikel mededeelen.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van den heer P. de Jong P. L. de Snock, uit Philipstown (Afrika) aan giften van enkele vrienden f 36; van Dames K. te 's Hage f 1; van den heer C. N. K. te Cape Town f 23.70.

Dr. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter. Kootwijk.

Leestafel.

JOHANNA BREEVOORT, VADER CATS EN DE VROUW, een boek voor gehuwden en voor hen die zich tot het huwelijk bereiden, met een inleidend woord van Dr. A. KUYPER, J. H. Kok. — 1915. — Kampen.

Te ANTWERPEN is ons TAALEN- EN LETTER- KUNDIG CONGRES, waarheen mannen en vrouwen van den Nederlandschen stam plegen op te gaan, het laatst gehouden.

Noch onze gastheeren, die de plichten van het «gezellige leven», welke sedert SCHLEIER- MACHER in de plichtenleer der nieuwere Ethiek een plaats kregen, op zoo voorbeeldige wijze vervulden, noch wij hun gasten dachten, toen, onder echt Vlaamsch-jolijt, een schitterend banket de dagen van intellectueel- en artistiek genieten besloot, anders dan, dat wij elkaar in 1914 te HAARLEM zouden wederzien.

Het heeft niet mogen zijn. Bij de rampen, die in dat jaar, met heel BELGIE, onze VLAAMSCH- stamverwanten troffen en die nog onze harten met weedom en deernis vervulde, moest het Congres te HAARLEM worden verdaagd.

In een der statige zalen van het Congres- gebouw, heb ik, op 'n middag, te ANTWERPEN mogen spreken over: «ONZE CHRISTELIJKE BELLE- TRISTEN EN DE LITERAIRE BEWEGING VAN '89».

Onder de belletristen welke, bijliken hun werken, aan die beweging niet vreemd waren gebleven, heb ik daar ook genoemd de mij, om haar romans en novellen, in veleerleer opzicht zoo sympathieke vrouw, die zich tot schuilnaam: JOHANNA BREEVOORT had gekozen. Zonder onze andere christelijke belletristen te kort te doen, heb ik daar verteld van haar. Van haar werken en ook van haar leven; van dat eens zoo moedelijk leven met zijn strijd om als schrijfster er te komen; van die, voor de ontwikkeling van haar van huis uit meegekregen talent, zoo ongunstige omstandigheden. Verteld van hoe ze er toch gekomen is en bij de vermelding van haar huwelijk, als blij-eindigend slot, voegde ik den wensch, dat in de liefde voor haar man, de liefde voor haar kunst niet zou ondergaan.

Ik moet, al zeg ik het zelf, met haar het er nog niet zoo kwaad hebben afgebracht. Levendig toch herinner ik mij, dat niemand minder dan POL DE MONT, mij 's avonds nog naar die JOHANNA BREEVOORT vroeg.

Voor haar had ik zijn bijzondere belangstel- ting gewekt.

Mijn op het Antwerpse Congres uitgesproken wensch, dat JOHANNA BREEVOORT sedert zij MEVROUW BAKHUYEN-MICHELIS was geworden, — ik bega hier geen onbescheidenheid, want in de onderteekening van dit boek over CATS zet zij den laatste naam tusschen haakjes onder den eersten — mijn op het Antwerpse Con- gres uitgesproken wensch, dat de artistieke niet in de vrouw zou ondergaan, is niet geheel onver- vuld gebleven.

Thans komt zij voor het voetlicht met wel niet 'n werk van letterkunst, maar dan toch met 'n werk op het gebied der letterkunde.

De omstandigheid, dat een belletriste, ook een christelijke, die niet vreemd is gebleven aan de literaire beweging van '89, zich gedron- gen voelde een studie te leveren over CATS en dan nog wel een waarin het aan waardeering niet ontbrekt, deze omstandigheid is, gelijk JOHANNA BREEVOORT zelf gevoeld heeft, wel eenigzins verbijsterend.

Dan, met het begin van haar woord vooraf brengt de geachte schrijfster weer op het spoor. «Toen», zoo zegt zij, «na de Bilderdijk- feesten in Amsterdam, z. H. G. Prof. Dr. A. Kuyper Sr. eens kennis wenschte te maken met onze jongere Christelijke auteurs, viel ook mij de eer te beurt een en andermaal de gast van Dr. Kuyper te zijn.

Z. H. G. 's vraag, of ik van Cats hield, beantwoordde ik openhartig ontkennend, doch de tweede vraag, of ik vader Cats kende, moest ik, om even openhartig te zijn, helaas ook met neen beantwoorden. Wel had ik nog al eens iets over Cats gelezen, doch van Cats zelf wist ik heel weinig af en behalve zijn kerndichtjes, boeide zijn werk niet.

Toen las Dr. Kuyper mij zelf een gedeelte uit Cats' Huwelijks voor, 't was het gebed der Bruid, waarmee zij tot God haar Schepper komt, en sinds dien tijd trof mij en de vroom- heid, en de levenswijsheid van vader Cats, als iets nieuws, en leerde ik den langwijlijgen Cats beter kennen.

Alzoo is door de overweldigende inwerking van Dr. KUYPER op de ontvankelijke ziel van JOHANNA BREEVOORT deze haar studie over CATS ontstaan.

Wie zich Dr. KUYPER's rectorale rede uit 1888 HET CALVINISME EN DE KUNST nog her- innert, zal zijn vreugde kunnen begrijpen over de geboorte van dit jongste, om met Cats te spreken, «papierkind» van JOHANNA BREEVOORT.

Lang voor '80 toch was door BUSKEN HUKT in diens LETTERATISCH FANTASIEN over CATS als dichter het doodvonnis uitgesproken en ook de «achtigsters» dachten er niet aan, van dit vonnis in verzet te komen.

Dit nu heeft KUYPER niet alleen bedacht, maar gedaan en het is hem gelukt ook.

Wie in AL DE WERKEN van JACOB CATS, zij het dan ook, als ik, in de oogen-bederfende volks- uitgaaf van ROLANTS, vlijtig heeft gelezen en dan eerst HUKT en daarna KUYPER over hem hoort, zal op het stuk van rechtvaardigheid aan het oordeel van den laatste de voorkeur geven boven dat van den eerste.

En, wat mij in KUYPER's oordeel steeds wel- dadig heeft aangedaan, is, dat zijn hoog artistiek besef hem, bij alle sympathie voor den calvinist CATS, bewaard heeft voor overschatting van den dichter CATS.

Wie zich van het bezonnen en billijk oordeel van den oud-docent in de NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE aan onze Vrije Universiteit over JACOB CATS overtuigen wil kan dit ook doen door het magistrale «Ter inleiding» hetwelk Dr. KUYPER, blijkbaar als uiting van blijdschap over de verschijning en als instemming met den inhoud van VADER CATS EN DE VROUW, aan dit werk doet voorafgaan.

JOHANNA BREEVOORT laat haar lezers CATS van een bepaald kant zien, en wel als moralist. Iets waartoe zijn didactische potie zich bijzonder

goed leent. Zij doet hem, nog meer bepaald, zien als moralist van het seksuele leven, van het leven van den mensch als man en vrouw. Althans man en vrouw. Want al betiteld zij haar boek ook VADER CATS EN DE VROUW, niet enkel van de plichten der vrouw, maar met Cats zelf, spreekt zij in haar boek ook van de «mannelijke tegenplichten».

Naar CATS, als moralist en bepaaldelijk op dit gebied, mag nog ook in onzen tijd geluisterd worden. Al is het dat over het geheel wij, mannen der twintigste eeuw, in de vrouw nog iets anders en iets meer zien dan de mannen der zeventiende en dan ook deze zeventiende-eeuw in haar zagen, — CATS' seksuele moraal rekent desal- niettemin met echte menschelijkheid. HUKT moge, in zijn tot razernij opgesteigerde antipathie, hier al schelden van «laaghartige moraal», de door CATS, den zelf voor de vrouw zoo sterk gepas-ioneerde, maar door zijn niet minder sterk echt Christelijk geloofseleven deze zijn passie be- tegelende, — verkondigde zedelijkheid verdient een anderen toonaem. En als HUKT durfde spreken van een door CATS «de verbeelding der jeugd bezoedelen met in den grond wellustige ver- halen», dan werp ik, vanwege zijn twee romans, en de oorspronkelijke en die naar 'n Franschen schrijver, wier titels ik hier uit paedagogische motieven niet noemen zal, deze beschuldiging op hem terug.

De moraal door CATS verkondigd, en wel zoo, dat de «menschelijkheid» van de machtige, in heel de organische natuur werkende attractie van het «mannelijke» en het «vrouwelijke», bij den man- mensch en den vrouw-mensch er in tot haar recht komt en onverholen in wordt uitgesproken, maar ook zoo verkondigd, dat Hebr. 13 : 4 : «Het huwelijk is eerlijk onder allen, en het bed onbevleet, maar hoereersders en overspelers zal God oordeelen», — deze moraal-prediking is in onze dagen nog lang niet overbodig.

Wij JOHANNA BREEVOORT CATS met haar boek van dezen kant wilde doen kennen, heeft zij zich dan ook alleen bepaald tot enkele zij- ner werken. Na een inleidend hoofdstuk over: CATS EN DE VROUW IN HET ALGEMEEN, geeft zij een nauwkeurig bewerkte en met citaten ge- documenteerde levensbeschrijving van den dichter. In het tweede deel van haar boek bespreekt zij dan en geeft zij aanhalingen uit: SPIEGEL VAN DEN OUDEN EN NIEUWEN TIJD; SINNE EN MIN- NEBEELD; en HOUWELIJK, dat is: HET GANSCHE BELEVDT DES ECHTEN-STAATS, afgedrukt in ses Hooft-stukken, te weten: MARGT, VRIJSTER, BRUUT, VROUWE, MOEDER, WEDUWE, behelsende mede de MANNELIJKE TEGENPLICHTEN.

Niet minder dan bij Dr. KUYPER doet ook bij JOHANNA BREEVOORT mij weldadig aan, dat zij in dit haar boek kritisch tegenover CATS staat. Dit komt zoowel uit in haar toelichtin- gen, als in de keuze der citaten zelf.

Wat het eerste betreft, is zij, en ik ben het daar goed met haar in eens, allesbehalve te spreken over CATS «voor alle dingen» in de- vrouw-zien een mensch van vleesch en bloed, geroepen tot lust en hulp van den man en tot het voldoen van zijn seksuele neigingen» (p. 2); spreekt zij onverholen uit, dat hij op het stuk van de gevallen vrouw zijns ondanks in deze zaak toch tweemaal moraal huldigt» (p. 7); en als zij bespreekt, in verband met zijn zonder- lingen raad:

«Min twee vrijsters tegelijk»,

zijn wijze opmerking:

«Zoo gij een vuur verdeelt, daar is geen twijfel aan, De brand zal minder zijn, de vlam zal nederlaan»,

noemt zij hem kortweg den «verstokten egoïst, die alweer alleen aan den man denkt» (p. 105).

En wat de keuze der citaten betreft, heeft zij, als vrouw van onzen tijd, al te goed gevoeld, dat, althans voor lezers en lezeressen, wier smaak nog niet bedorven is door de buiten- sporingen van het voor-niets-meer-stande «Naturalisme», veel van het, door CATS als «exultantisme luxurians» wel niet bedoelde, maar er toch aanleiding-toe-gevensch, bijna ruw 17e eeuwse realisme, — onlust wekt. Van al dat wel niet on-kuische, maar toch min-kiesche, heeft zij zich dan ook bij haar aanhalen» onthouden.

Er is alle reden om JOHANNA BREEVOORT voor deze fraaie gestileerde Studie, waartoe zij blijk- baar, naast de werken van CATS, ook heel wat literatuur over hem heeft nagepluisd, dankbaar te zijn.

Aan onze tijdgenooten, die CATS zelf niet lezen, heeft zij hem als moralist, zij het dan ook op een beperkt terrein, maar een waarop hij expert was, bekend gemaakt. En alles over- wogen, ben ik het dan ook goed eens met Dr. KUYPER, wanneer hij zegt: «Zegen voor het gezin kan door haar studie ook nu nog van Cats onder ons uitgaan».

Laat mij ook nu, als op het Congres te ANTWERPEN, voor de geachte schrijfster van VADER CATS EN DE VROUW een wensch mogen uitspreken.

Op p. 10 schrijft zij: «Vader Cats heeft het diepste zieleleed der vrouw niet gepeld».

Maar wat hij niet heeft gedaan en ook niet kon doen, heeft gedaan en kan zeker nog doen onze christelijke romancière en novelliste JOHANNA BREEVOORT.

En nu is mijn wensch, dat zij, na dit haar welgeslaagd werk op het gebied der nuttige letteren, spoedig tijd en lust moge vinden, weer eens op dat der fraaie letteren, in een kleiner of groofter kunstwerk om de vrouwe-ziel met al haar roeselen te beelden.

G.

Officiële Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons uit Koudekerke: Dinsdagavond sprak de heer Jac. van Oversteeg van Amsterdam in de Ger. Kerk alhier over de Vrije Universiteit. Waar den volgenden dag deze stichting haar 7e lustrum vierde, achtte Spr. het meer gewenscht een dankstond, dan een propagandavond te houden. Naar aanleiding van de eerste en de laatste bede uit het Gebed des Heeren werd uiteengezet, hoe de Heere de Vrije Universiteit gegeven heeft, opdat daardoor de Heere recht gekend zou worden in al zijne werken.

God gaf ons scholen voor onze kinderen van de bewaarschool af tot een school der wetenschap toe.

Dit is niet ons werk. Dit is in de eerste plaats ook niet ons. De 38e Zondagsgedeele onderscheidt zich van de 47e. In het Sabbats

gebod wordt de kerk van Christus geboden scholen te onderhouden, in de eerste bede vraagt zij, dat de Heere geve Zijne Naam te heiligen.

In de scholen komt de Heere ons het middel brengen om Hem in al zijne werken te kennen en ons tot dit kennen te bekwalen.

Zoo vloeit gebod en bede samen tot dank- zeggend.

Moge bij den aanvang in den schoolstrijd de eeuwige zaligheid op den voorgrond hebben gestaan, wij moeten voortvaren. Uit Hem en door Hem, maar ook tot Hem zijn alle dingen, ook de school. Elke gave Gods legt de verplichting op om deze gave te be- waren, te onderhouden.

Als de Israëlieten het land Kanaän ten erfdel- ontvangen hebben, moesten ook de overgebleven vijanden des Heeren worden uitgeroeid, anders worden zij daardoor in verzoeking geleid.

Het geheele terrein van het onderwijs moet voor den Heere worden opgeëischt, om Zijns Naams wil. Wordt dat verzuimd, dan komen de verzoeking. Het wordt onze school, wij geven van het onze. Bestuur en personeel worden tegenstellingen.

Wij verkrijgen dan rechten tegenover elkander, en de plicht tegenover God wordt uit het oog verloren. Bij de beoefening der wetenschap wordt het middel doel. Opleiding tot ambt en vak gaat voor het heiligen van den Naam des Heeren. Spoedig komt dan de eene faculteit boven — althans los — van de andere te staan, straks elk hoogleeraar op zich zelf; let op de Staats-Universiteit, daar is de vrijheid niets anders dan los van elken band; zoo- wel voor den christen als voor den niet-christen.

Het spreekt van zelf dat de studenten hunne hoogleraren volgen of naspieden, wat dan als «eer oorspronkelijk» wordt geroemd.

Ook voor de vereniging waarvan de Vrije Universiteit uitgaat, is het gevaar om in ver- zoeking te vallen niet gering.

Zoo spoedig zijn wij geneigd ze onze school te noemen, en onze «rechten» voor onze plichten te stellen.

Komen er weinig studenten, dan is de vraag spoedig gedaan, waarvoor dan een Universiteit noodig is. Gaat het niet naar onze meening, dan houden we onze bijdragen in.

Moge het Gode behagen Zijn werk in 't leven te behouden, en geve Hij ons de genade om Zijne gave in Zijn dienst en tot Zijner eer te besteden, opdat Zijn Naam geheiligd worde. Want dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt.

Kort verslag van de vergadering der classe van Almkerk, gehouden te Almkerk, den 16den Sept. 1915.

Nadat Ps. 84:1 gezongen is, leest Dr. van Rennes, praeses van den kerkeraad der roepende kerk, Psalm 84, gaat voor in den gebede en opent de vergadering.

D.D. Akkerhuis en de Bruijn, verzocht de credentiebrieven na te zien, rapporteeren, dat deze in orde zijn. Aan een diaken wordt, de redenen van afvaardiging gehoord, keurstem verleend.

Naar toerbeurt is Dr. van Rennes, praeses, Ds. de Bruijn, assessor, Ds. Bosch, scriba.

De notulen der vorige verg. worden gelezen, en met een enkele opmerking goedgekeurd.

Wordt, naar aanleiding van een schrijven van Deput. Gen. Kas, art. 13, den kerkeraad, die hun predikanten nog geen stipulatie gaven voor pensioen, aanbevolen dit alsnog te doen.

In bijzijn van Deput., art. 49 K. O., wordt peremptoer geëxamineerd de heer J. H. A. Bosch, ber. pred. van Andel.

De vergadering, gehoord het advies van Deput., laat, met algemeene stemmen, den geëxamineerde toe om in den Dienst des Woords en der Sacra- menten te worden bevestigd.

Rapport kerkvisit. zal de volgende verg. worden uitgebracht.

Rondvraag art. 41 K. O. Geene bijzonderheden.

Aan Ds. de Jong en aan Ds. v. Rennes, gelezen de attesten van de kerkeraad van Werkendam (A) en van Dussen, wordt acte van ontslag verleend.

De consulentenschappen worden dus geregeld: Dussen en Meeuwen, Ds. de Bruijn; Werkendam (A), Ds. Akkerhuis; Waardhuizen, Ds. Boeiinga; terwijl Ds. Akkerhuis als consulent van Giessen zal worden vervangen door den pred. van Andel.

Benoemingen, ter voorziening in de vacatures ontstaan door het vertrek van Ds. de Jong en van Ds. van Rennes:

Classic, quaestor, Ds. G. W. Akkerhuis; deput. ad examina, D.D. J. Boeiinga en H. de Bruijn; deput. Evangelis. arbeid, Ds. J. Boeiinga; deput. art. 49 K. O., Ds. H. de Bruijn; inning coll. Theol. Facult. Ds. G. W. Akkerhuis.

De classisbeurten geregeld: Giessen: 3 Oct. Ds. v. Rennes; 24 Oct. Ds. Akkerhuis; 14 Nov. Ds. Boeiinga; 5 Dec. Ds. Bosch. Meeuwen: 26 Sept. Ds. Akkerhuis; 17 Oct. Ds. Boeiinga; 7 Nov. Ds. Bosch; 28 Nov. Ds. de Bruijn. Waardhuizen: 3 Oct. Ds. Akkerhuis; 24 Oct. Ds. Boeiinga; 14 Nov. Ds. Bosch; 5 Dec. Ds. de Bruijn.

Goedgevonden wordt, dat Dussen, na het vertrek van Ds. v. Rennes, zelf de pred. naar alphab. orde, voor vacatuureuren uitnoodige.

De finantien zijn geregeld; de collectie ont- vangen.

De volgende verg. zal D. V. 16 Dec. te Nieuwendijk gehouden worden en door Nieuwen- dijk samengeroepen.

Collecten voor de Theol. School en voor hulphulp, kerken buiten de classe zullen dan worden geind.

Bij de rondvraag komt een vraag ter sprake inzake het «Kort verslag der classic. verg.». De classe besluit in deze bij het oude te blijven.

D.D. v. Rennes en de Jong, voor het laatst mede ter vergadering, spreken een hartelijk afscheidwoord, door den assessor wordt hun een woord van dank en heilbide toegeproken, waarna de verg. zingt Ps. 121:4.

Ds. de Jong eindigt met dankgebed, en de praeses sluit de verg.

Namens de classe: W. Bosch, scriba.

Buitenland.

Engeland. De Deutsche Theologie veroordeeld.

In Engeland is men bitter gestemd tegenover Duitschland, en in Duitschland tegenover Engeland. In Engelse Christelijke kringen moet men echter toegeven, dat Duitschland veel heeft bijgedragen tot de som van menschelijke kennis en van echte beschaving. Een Duitsch spreek- woord zegt, dat bij alle afkeer van Duitschland, men het kind met het vuile badwater niet mag wegwerpen. Maar op één terrein, zoo spreekt een Engelsch Christelijk blad, moet men niet Duitschland geheel breken, en dat is op het gebied van de godgeleerdheid. Niemand kan

ontkennen, dat Deutsche theologen groote gaven bezitten, doch de vruchten die zij hebben ge- leverd in het scheppen van een dozijn schitte- rende ongeloftheorieën, zullen het nadenkend volk er toe brengen, de suprematie van de Deutsche theologische ontwikkeling niet meer te erkennen, maar te wraken. Voorts wordt er in dit blad verband gezocht tusschen het Duitsch onge- loof en het verschrikkelijk optreden van de Duitschers in deze dagen. Zou men uit het feit dat de Engelse theologen maar al te gewillig navolgers geweest zijn van de Deutsche geleerden, geen gevolgtrekking kunnen maken, die niet vriend is voor het Engelse volk? En heeft men in Duitschland niet godgeleerden gehad, die men in Engeland kon navolgen zonder op den weg der «down grade» te komen. Waarom Ritschl meer gevolgd dan mannen als Zahn en Krummacker?

N.-Amerika. Ontwaking onder de Mormonen.

Er is rumoer gekomen in het kamp der Mormonen. De oorzaak is de volgende: Joseph Smith, de stichter van het Mormonisme, heeft bij zijn leven verrekend dat zekere geschriften afkomstig zijn van Abraham, den aartsvader. Doch nu is gebleken dat deze niet anders zijn dan korte gebeden aan de Zon, gelijk die veel- vuldig in het Oosten gevonden worden. De uitwerking van deze ontdekking heeft groote ontroering gewekt bij de jong-Mormonen. Het gevolg was dat, toen onlangs de lessen aan de Mormonische-universiteit heropend werden, een Mormonisch doctor eene redevoering hield, waarbij op eene «noodzakelijke reformatie» wordt aangedrongen. Het is te denken, dat de Mormonische hiërarchie dit niet kon laten doorgaan. Daarom werden vier hoogleeraars, van welke men dacht dat zij het met den spreker eens waren, geschorst, waarna veertien andere leden der faculteit hun ontslag namen. Het is te hopen, dat door deze beweging veler oogen zullen opengaan voor de leugen van het Mormonisme.

GEMENGD NIEUWS.

De Pinksterbeving. Dr. John A. van Dijke schrijft in de Amerikaanse Calvinist.

«Tegenwoordig hebben wij hier in Zeeland opwekkingsvergaderingen. Deze zijn op touw gezet door eenige negers van Chicago. Vlak bij de stad hebben ze een tent gespannen. En iedereen avond wordt het verblinde Zeeland uitgenodigd om hunne zangen te beluisteren, hunne opwekking tot een heilig leven ter harte te nemen, hunne be- ginselen te leeren verstaan en met één woord, den H. Geest in zich te laten werken. Want het zijn leden van de z.g. Pinkstergemeente. Zij beweren, dat wij niet eerder bekeerd zijn voor en aler wij den H. G. hebben ontvangen, en (hier komt het bedenklijke van hun stelsel) als wij den H. G. ontvangen hebben, doen wij beslist geen sonde meer. Ook leeren ze, dat de uitroeping van den H. G., steeds met dezelfde teekenen en wonderen gepaard, doorgaat. En als men dat voorrecht ge- niet, moet dat blijken door groote goedgebewe- ging, waardoor wij jubelen en bidden, weenen en lachen, huppelen en springen, op den grond rollen en ons in allerlei bochten wringen.

En een paar kunnen meetings woonden ik bij ter kennismaking. De meeting werd geopend met ongeregelde en menigmaal onharmonisch gezang, afgewisseld met lange gebeden, waarin echter zeer weinig geregd werd, behalve de Naam des Heeren. Deze werd op een schandelijke wijze als stopwoord misbruikt. Een der leiders gebruikte in een enkel gebed 75 maal des Heeren Naam.

Na de openingsdiensten verklaarde de sprekerster ons het Onze Vader. Deze verklaring was met recht treurig te noemen. Eerst begon zij ons duidelijk te maken, dat alleen de kinderen Gods dit gebed mochten bidden, en kinderen Gods zijn menschen die sonder sonde leve. Daarom gaf Jesus dit gebed aan zijn volgelingen (maar zijn discipelen leefden immers ook niet sonder sonde).

Het «Vergeef ons onze schulden» liet zij in 't midden, zonder verklaring. Die sonder sonde leeft, heeft immers deze beide niet nodig. «Gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren». Daarbij stond zij langer stil. Zij liet dat hoofd- zakelijk vallen op geldschuld (money debts). Als iemand mij \$ 100 schuldig is, moet ik hem dat kwijtschelden, ook als hij mij niet om kwijtschelding vraagt. Schuld ik denken de kwijtschelding niet kwijt, dan kan en mag ik het «Onze Vader» niet bidden.

Als deze menschen licht in Zeeland moeten ontkenen, dan kunnen leiders en verleiden wel eens samen in de Remonstrantische gracht vallen».

WINCKEL.

Voor Kinderen.

ELK ZIJN LOON.

1.

DE WUZE.

Verhalen en geschiedenissen hooren de meeste menschen en kinderen gaarne.

Let maar eens op hoe het gaat op school, als de meester of de juffrouw moeit vertelt. Dan wordt er geluisterd met mond en ooren om zoo te zeggen. Dan behoort er niet telkens als bij de rekenles getoepen te worden: «opletten!» of als bij de schrijfles: «niet praten!» Want allen letten van zelf op en zijn zeer stil. Een goed verteller verplaatst zijn hoorders, als het ware, waartoe hij wil. 't is alsof ze zelf beleefden, wat hij hun voor oogen stelt.

Een verteller bij uitnemendheid was b.v. de predikant De Liefde, die nu 50 jaar geleden stierf. Zijn schoolboeken en hederen worden nog veel gebruikt, en zijn zeker velen lezers wel bekend. Hij vertelde eens op de school van een sleutel die verloren en niet te vinden was. Zoo duidelijk en boeiend sprak hij hierover, dat ten slotte twee kleine jongens met alle aandacht op den grond onder de bank zaten te kijken, of mogelijk de verloren sleutel ook daar lag.

En zoo als kinderen gaat het ook grooten menschen. Dit ziet men wel zoodra er een nieuw, mooi boek verschijnt. Ieder wil het lezen. Duizenden boeken verschijnen elk jaar; toch vinden de nieuwe altijd weer lezers. En of ik nu een verhaal hoor of lees, komt op hetzelfde neer.

Maar niet alleen wij Nederlanders, ook de volken van het Oosten, zooals de Arabieren, houden heel veel van mooie vertellingen. Uren- lang zitten soms groepjes volwass